

บทที่ 2

แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.2 แนวความคิดในการพิจารณาวางแผนพัฒนาพื้นที่ดินชายทะเล⁽¹⁾

พื้นที่ดินชายทะเลเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญอย่างหนึ่ง และเป็นระบบนิเวศที่สำคัญ เนื่องจากเป็นเขตเปลี่ยนจากระบบนิเวศบก เป็นความต่อเนื่องของพื้นที่ทะเล อากาศ ในการวางแผนพัฒนาจะต้องคำนึงถึง

1. คุณสมบัติทางธรณีวิทยา และการใช้ประโยชน์ที่ดินตามลักษณะทางธรรมชาติ
2. คุณสมบัติทางชีววิทยาทั้งทางบกและทางน้ำ โดยนักวางแผนพัฒนาจะต้องคำนึงถึงการใช้ประโยชน์โดยอนุรักษ์สภาพทางธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตเหล่านี้ไว้
3. คุณสมบัติทางสภาพภูมิอากาศ
4. กิจกรรมและการใช้พื้นที่ชายทะเล
5. องค์ประกอบเพิ่มเติม ได้แก่ การย้ายถิ่นของประชากร ความเติบโตของประชากร มลพิษแวดล้อม เป็นต้น

ในการวางแผนพัฒนาพื้นที่ชายทะเลจะต้องคำนึงถึงข้อขัดแย้งขององค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง เช่น การพัฒนาอุตสาหกรรมน้ำมันในทะเลขัดแย้งกับการประมง เป็นต้น

ระบบการวางแผนพัฒนาพื้นที่ชายทะเล มีดังนี้คือ

1. การวางแผนจุดมุ่งหมาย
  - ก. วิเคราะห์ความต้องการและศึกษานโยบาย
  - ข. วิเคราะห์ปัญหาและระบบ

---

(1) J.F. Peel Brahtz, Coastal Zone Management : Multiple Use with Conservation. (New - York : Wiley, 1972.) : 1-15

2. การวางแผนทางการปฏิบัติ
  - ก. การกำหนดแนวทางและการเปลี่ยนแปลง
3. การวางแผนการประเมินผล
  - ก. การวิเคราะห์ทางเลือกทางกายภาพ
  - ข. การประเมินทางเลือกทางเศรษฐกิจ
  - ค. การประเมินทางเลือกทางการเงิน
4. การเลือกแนวทางและการปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหา

2.3 แนวความคิดในการอนุรักษ์ธรรมชาติของพื้นที่ดินชายทะเล⁽²⁾

การแบ่งประเภทการใช้ประโยชน์พื้นที่ชายทะเลมีดังนี้คือ

1. การใช้ทรัพยากรธรรมชาติโดยตรง
  - การใช้ประโยชน์ทางด้านอาหารและผลผลิตทางทะเลเช่นผลผลิตทางการประมง เป็นต้น
  - การใช้ประโยชน์ทางสันหนากการ เช่น การตกปลา และการล่าสัตว์
  - การใช้ประโยชน์ทางอ้อม เช่น การใช้ประโยชน์ทางวิทยาศาสตร์และการศึกษา
2. การใช้ประโยชน์ทางด้านอื่นเกี่ยวกับทางชีววิทยา
  - การถ่ายเทของเสีย
  - การเปลี่ยนแปลงสภาพการทางชีวภาพ
3. กิจกรรมของมนุษย์ที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อมบริเวณพื้นที่ชายทะเล
  - การสร้างท่าเรือ
  - การทิ้งขยะและของเสีย

---

(2) Milner B. Schaefer, Conservation of biological resources of the coastal zone. (New - York : Springer-Verlag, 1978) : 1-36

- สิ่งก่อสร้าง
- ท่าอากาศยาน
- การใช้บริเวณชายฝั่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสนันทนาการ
- การกีดกร่อนบริเวณชายฝั่ง
- การขุดแร่ในทะเลและการขุดน้ำมัน
- การสื่อสารและการขนส่ง

ข้อขัดแย้งของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลและบริเวณพื้นที่ดินชายทะเล แบ่งได้เป็น 3 ประเภทคือ

1. การใช้ทรัพยากรธรรมชาติบริเวณพื้นที่ดินชายทะเลเป็นการลดทรัพยากรธรรมชาติและเกี่ยวพันต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติอื่นๆ
2. กิจกรรมในบริเวณพื้นที่ดินชายทะเลเป็นการลดผลผลิตทางธรรมชาติ และลดศักยภาพของการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในทางตรง
3. ความเกี่ยวพันทางกายภาพระหว่างผู้ใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติโดยตรงกับผู้ใช้ประโยชน์พื้นที่ดินชายทะเลในด้านอื่นๆ

เหล่านี้เป็นประเด็นที่นักวางแผนจะต้องศึกษาและจัดการวางแผนอย่างมีประสิทธิภาพโดยสอดคล้องกับสภาพธรรมชาติโดยถือการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติไว้เป็นสำคัญ

2.4 แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวไทย

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2536) ได้เสนอแนะแนวทางและมาตรการพัฒนาการท่องเที่ยวไทยในโครงการศึกษาทบทวนแผนแม่บทในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการดังนี้

- (1) เพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นบริการและสวัสดิการทางสังคมแก่ปวงชนชาวไทย หรือเป็นวิธีหนึ่งของการคืนภาษีสู่ประชาชน

- (2) ให้การท่องเที่ยวเป็นวิธีการให้การศึกษาด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และสังคม เป็นตัวกระตุ้นให้มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและส่งเสริมเอกลักษณ์ไทย
- (3) ให้การท่องเที่ยวช่วยนำเงินตราต่างประเทศ เพิ่มรายได้ และการจ้างงานให้แก่ธุรกิจเอกชนไทยและประชาชนในท้องถิ่น

มาตรการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ มี 6 ข้อ คือ

2.4.1 มาตรการฟื้นฟูและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืน

- (1) ประกาศให้เขตเปราะบาง เมืองท่องเที่ยวหลัก และเมืองที่มีศักยภาพสูงเป็นเขตคุ้มครองสิ่งแวดล้อมตามกฎหมายพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

เมื่อประกาศเป็นพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมแล้วในทางปฏิบัติ หมายถึง การให้อำนาจเจ้าพนักงานท้องถิ่นและผู้ว่าราชการจังหวัดควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน กำหนดประเภทและขนาดของโครงการกิจการของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชนที่จะทำการก่อสร้าง หรือดำเนินการในพื้นที่นั้น และมีการใช้บทลงโทษตามกฎหมายส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เช่น สถานประกอบการใดมีเครื่องบำบัดน้ำเสียแต่ไม่เปิดเครื่องจะถูกปรับเป็นเงิน 4 เท่าของค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานเป็นเวลาทุกวันจนกว่าจะแก้ไข หรือทางอาญาด้วยการลงโทษในกรณีที่จิตใจทำลายสิ่งแวดล้อม

ในปัจจุบันได้มีการประกาศเป็นเขตควบคุมมลพิษ 5 เขต คือ สงขลา หาดใหญ่ ภูเก็ต พัททยา และพีพี ได้ประกาศเป็นเขตคุ้มครองมลพิษ 3 เขต คือ ภูเก็ต พัททยา และพีพี เมืองท่องเที่ยวที่ควรแยกเขตประกาศเพิ่มเติมได้แก่ เชียงใหม่ สมุย-พังงา กาญจนบุรี พังงา กระบี่ ระยอง บ้านแพ ตราด(เกาะช้าง) ทั้งนี้ เมื่อประกาศแล้วต้องมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง

- (2) นอกจากนี้ ยังควรบังคับใช้กฎหมายผังเมืองให้มีผลอย่างจริงจัง โดยการกำหนดการใช้ที่ดินเพื่อให้มีผลต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนการควบคุมความหนาแน่นของพื้นที่อาคารต่อพื้นที่ดิน (Floor Area Ratio) และอัตราส่วนพื้นที่อาคารคลุมดิน (Building Coverage Ratio) ตลอดจนความสูงของโครงการก่อสร้าง

(3) การตั้งกองทุนพิทักษ์มรดกไทย (Thai Heritage Fund) และกองทุนพิทักษ์ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม (Nature หรือ Green Fund) สำหรับแหล่งท่องเที่ยวหลัก โดยมีทุนประเดิมจากงบประมาณ และมีงบประมาณคิดเป็นสัดส่วนแน่นอนของรายได้จากการท่องเที่ยว นอกจากนี้ จะหาทุนได้จากค่าธรรมเนียมท่องเที่ยว ค่าธรรมเนียมขึ้นเกาะ เพื่อใช้จ่ายในการฟื้นฟูธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และมรดกทางวัฒนธรรม ตลอดจนการรณรงค์เพื่อพิทักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว

(4) จัดตั้งเครือข่ายการเฝ้าระวัง (Network of Heritage Watch) ร่วมกับองค์กรเอกชนอิสระ(NGOs) และสื่อมวลชน ในการสอดส่องและตีแผ่การเข้าลูก้าสถานท่องเที่ยว และสถานที่สาธารณะที่เป็นสมบัติของชาติ

(5) เสนอให้รัฐบาลใช้ระบบจูงใจและมาตรการลดหย่อนทางภาษีให้แก่ สินค้าเครื่องดื่ม และอาหารที่ใช้ ภาชนะที่นำกลับมาใช้ได้ (recycling) เช่น ขวดแก้ว และจัดเก็บภาษีพิเศษกับภาชนะที่ไม่มี การนำกลับมาใช้

(6) จัดโครงการแยกขยะ ในเขตท่องเที่ยวหลัก เช่น พัทยา ภูเก็ต สมุย เชียงใหม่ เป็นต้น

(7) จัดทำข้อตกลงว่าด้วยการบริหารเขตอนุรักษ์เพื่อการท่องเที่ยวเพื่อควบคุมพื้นที่ให้บริการนักท่องเที่ยว ให้จำกัดอยู่ในบริเวณที่เหมาะสม และเกิดผลกระทบต่อสภาวะแวดล้อมน้อยที่สุดร่วมกับหน่วยงานราชการ และรัฐวิสาหกิจ เช่น กรมป่าไม้ กรมชลประทาน การไฟฟ้าฝ่ายผลิต เป็นต้น และจัดทำโครงการนำร่อง และแผนการ-บริหารร่วมกับหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบพื้นที่ที่มีแหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ดังกล่าว และองค์การบริหารส่วนจังหวัด ทั้งนี้ จะต้องระมัดระวังที่จะไม่เสนอแนะแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติใหม่ๆ ผ่านสื่อมวลชนจนกว่าหน่วยงานราชการที่มีหน้าที่รับผิดชอบจะมีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว

(8) ศึกษาถึงผลได้ผลเสียของ Nature Tourism หรือ Green Tourism โดยเฉพาะเรื่องความปลอดภัย และวิธีการบริหารและควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยว ตลอดจนการฝึกอบรมมัคคุเทศก์ทั้งในและนอกท้องถิ่น การท่องเที่ยวประเภทนี้หากมีการบริหารที่ดี ผลได้อาจจะเป็นผลทางอนุรักษ์มากกว่าผลทางรายได้ หากบริหารไม่ดีก็จะมีผลเสีย ยิ่งไปกว่าการท่องเที่ยวแบบอื่นๆ

(9) จัดระบบข้อมูลติดตามสภาพ (Resource Monitor System) ของทรัพยากรท่องเที่ยว รวมทั้งการใช้งบประมาณท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อสามารถติดตามและประเมินผลทางกายภาพได้อย่างต่อเนื่อง

2.4.2 มาตรการให้การท่องเที่ยวเป็นการคืนภาษีและให้สวัสดิการทางสังคมแก่คนไทย

ปรัชญาที่สำคัญที่สุดของการส่งเสริมการท่องเที่ยวก็คือ การท่องเที่ยวของไทยต้องเป็นของคนไทยและเพื่อคนไทย การแสวงหารายได้ในรูปเงินตราต่างประเทศเป็นผลพลอยได้เท่านั้นบทบาทของ ททท. ที่สำคัญในทศวรรษหน้าคือ การปกป้องและดูแลทรัพยากรท่องเที่ยวให้แก่คนไทย ไม่ให้มีผู้มาเบียดบังโดยมิชอบมาตรการที่เสนอ ได้แก่

(1) ส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ความรู้ถูกต้องเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ปัจจุบันเอกสารของกรมศิลปากร ถึงแม้จะมีคุณค่าแต่ขาดชีวิตชีวาและมักเป็นการถ่ายทอดที่เหมาะสมกับผู้มีความรู้สูงอยู่แล้ว

ควรสนับสนุนการท่องเที่ยว แบบชาวบ้าน (เช่น ทอดผ้าป่า ไปไหว้พระบาท เป็นต้น) เป็นทางได้มาซึ่งข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ซึ่งนักท่องเที่ยวเดินทางไปถึงด้วย

(2) เผยแพร่เอกสารการท่องเที่ยว อย่างย่อรวมทั้งแผนที่ไว้ตามสถานีรถไฟ ชนส่ง สนามบิน และปั๊มน้ำมัน ก่อนเข้าเมืองให้มีธง ททท. เป็นเครื่องสังเกต โดยที่นักท่องเที่ยวไม่ต้องเดินทางเข้าไปหาสำนักงานท่องเที่ยว หรือศาลากลาง โดยเฉพาะปั๊มน้ำมันควรคัดเลือกปั๊มที่มีสุขาสะอาดและสะดวกสบาย

(3) ให้ความสะดวกนักท่องเที่ยวด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่จอดรถและห้องน้ำสาธารณะ และ สนับสนุนให้เทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนจังหวัด สร้างห้องน้ำสาธารณะให้ส่วนสาธารณะทุกจังหวัดปรับปรุง และเวนคืนที่สาธารณะริมแม่น้ำและชายหาดที่สำคัญ เพื่อให้เป็นส่วนสาธารณะของประชาชนอย่างแท้จริง

2.4.3 มาตรการการประสานแผนและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่หน่วยต่างๆ

(1) ร่วมมือกับหน่วยราชการที่วางแผนควบคุมการใช้ที่ดิน และปลูกสร้างอาคารในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวโดยบูรณาการเข้ากับผังเมืองรวม ตลอดจนการออกผังเฉพาะปรับปรุงโครงข่ายการจราจร สาธารณูปโภค สาธารณูปการ และสวนสาธารณะในโซนต่างๆ ที่ควบคุมการใช้ที่ดิน และปลูกสร้างอาคารที่มีรายละเอียดในระดับบล็อก

(2) ให้เริ่มรวมแผนท่องเที่ยวเข้ากับแผนพัฒนาจังหวัดซึ่งควรมีแผนงานที่ ททท. เกี่ยวข้องด้วยตัวเองต่อไปนี้

- *การรักษาเอกลักษณ์ของจังหวัด
- *การอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว
- *การลงทุนในสาธารณูปโภคระยะยาว
- *การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม

(3) ส่งเสริมการจัดตั้งนิคมท่องเที่ยวขึ้นในพื้นที่ซึ่งอยู่ในความดูแลของหน่วยงานราชการต่างๆ ซึ่งมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งที่พักแรมของนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ทางรัฐอาจเปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามาลงทุนในพื้นที่ ที่รัฐกำหนด และปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานพร้อมที่จะก่อสร้างได้ โดยรัฐจัดวางผังควบคุมการใช้ที่ดินและสิ่งแวดล้อมส่วน เอกชนลงทุนออกแบบสร้างอาคารและจัดส่วนในบริเวณที่ใช้ประโยชน์

(4) การประสานแผนการตลาดและแผนกายภาพของ ททท.เอง เพื่อให้การจัดสรรงบประมาณทางกาย-ภาพ เพื่อสามารถรองรับความต้องการทางการตลาดได้

(5) จัดตั้งสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพื่อให้มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐ และภาคเอกชน

(6) จัดสรรให้งบประมาณพัฒนาการท่องเที่ยวด้านอุปทาน ค่อยๆ มีสัดส่วนที่สูงขึ้นจนเป็นร้อยละ 80 ของทั้งหมดภายใน 5 ปี และควรเก็บภาษีส่งเสริมการท่องเที่ยวในทำนองเดียวกันกับสิงคโปร์ และอินโดนีเซีย และให้เงินส่วนนี้แก่สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในการส่งเสริมการตลาด และการฝึกอบรมบุคลากร และการจัดกิจกรรม (Events) ต่างๆ

(7) ปรับปรุงระบบการทำแผนกายภาพให้เสนอแนะวิธีพัฒนาสินค้าท่องเที่ยวให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลขั้นต้นดังที่เคยทำมา

ขั้นตอนที่ 2 เสนอข้อมูลเบื้องต้นให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว (Panel of Experts) ซึ่งมีประ-สพการณ์ การท่องเที่ยวสูงพร้อมทั้งเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อม นักผังเมือง ภูมิสถาปนิก และสถาปนิก เพื่อร่วมกันระดมสมองให้ได้แนวความคิด (Themes) ของการพัฒนาและสินค้าหลักๆ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอน "ค้นสมอง"

ขั้นตอนที่ 3 จัดทำแผนการกายภาพโดยนำ Themes ในขั้นตอนที่ 2 ไปรังสรรค์จินตนาการจนเกิดพิมพ์เขียวที่ชัดเจนมีการคาดหมายงบประมาณและขั้นตอนโครงการ

ขั้นตอนที่ 4 ประชาสัมพันธ์แผนท่องเที่ยวจังหวัด ให้เจ้าหน้าที่ระดับสูงในจังหวัด และนักลงทุนในภาคเอกชน โดยเจ้าหน้าที่ระดับสูงของ ททท. เข้าร่วมในสัมมนาสัญจรตามจังหวัดต่างๆ

นอกจากนี้ ควรมีการปรับแผน (update) เป็นระยะ โดยจัดสัมมนาระหว่างผู้บริหารชั้นสูงของ ททท. ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้แทน ผู้แทนภาคธุรกิจเอกชน การจัดสรรงบประมาณในเบื้องต้นควรทุ่มเทในเขตตะวันออกและภาคใต้ตอนล่างเพราะเป็นเขตสิ่งแวดล้อมเปราะบาง เช่น กระบี่ พังงา ระนอง ส่วนจังหวัดในภาคอื่นๆ ได้แก่ กาญจนบุรี เชียงราย พระนครศรีอยุธยา สุพรรณบุรี แม่ฮ่องสอน ลำปาง สุโขทัย อุบลราชธานี เป็นต้น การพัฒนาทุกจังหวัดทั่วประเทศเป็นเรื่องที่ทำได้ในระยะสั้น

(8) พิจารณาและจัดทำแผนพัฒนาสินค้าท่องเที่ยวใหม่อย่างเร่งด่วนให้แก่ พัทยา และหาดใหญ่

(9) จังหวัดท่องเที่ยวหลัก ควรมีอัตราเจ้าหน้าที่ประจำสำหรับดูแลงานด้านการท่องเที่ยวในสำนักงานจังหวัด และเสนอให้มีการกลั่นกรองแผนการลงทุนเพื่อการท่องเที่ยวในระดับจังหวัดผ่านกรรมการท่องเที่ยวระดับจังหวัดที่มีเจ้าหน้าที่ ททท. เป็นเลขานุการ เพิ่มเจ้าหน้าที่ฝ่ายแผนในสำนักงาน ททท. ส่วนภูมิภาค

2.4.4 มาตรการส่งเสริมเอกลักษณ์และวัฒนธรรม

- (1) ทาง ททท. ควรพิจารณาร่วมกับสมาคมสถาปนิกสยาม จัดการคัดเลือกผลงานด้านการออกแบบอาคาร โรงแรม บังกาโล และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ แก่นักท่องเที่ยวที่มีคุณค่าต่อการส่งเสริมและอนุรักษ์ เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมท้องถิ่นและมีความเหมาะสมกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ โดยทาง ททท. จะมอบ รางวัลให้แก่ สถาปนิกและเจ้าของอาคารที่ได้รับการคัดเลือกเป็นประจำทุกปี นอกจากนี้ อาจจัดรางวัลให้กับสถาบันการศึกษาที่สอนวิชาสถาปัตยกรรม ได้จัดประกวดการออกแบบอาคารร้านค้าและที่อยู่อาศัยที่มีเอกลักษณ์ของจังหวัดท่องเที่ยว ที่สำคัญ เช่นภูเก็ต สมุย พัทยา เชียงใหม่ เชียงราย แล้วเผยแพร่สู่ประชาชนทั่วไปโดยเฉพาะประชาชนในท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว รวมถึงนักการธนาคารผู้พิจารณาให้เงินกู้แก่โครงการก่อสร้างโรงแรม ร้านค้า สถานเริงรมย์ เพื่อโน้มน้าวให้เห็นคุณค่าของการออกแบบอาคารให้มีเอกลักษณ์ประจำถิ่น และสามารถส่งเสริมคุณค่าของสภาพแวดล้อมธรรมชาติซึ่งจะเป็นการส่งเสริมบรรยากาศการท่องเที่ยวไปในตัว
- (2) แนะนำและหวานล้อมให้ทางจังหวัด และหน่วยงานของรัฐออกแบบอาคารให้กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม และสถาปัตยกรรมท้องถิ่น
- (3) สนับสนุนโครงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์ให้แก่ครู ยุวชน และผู้นำรุ่นเยาว์ ในโรงเรียนเพื่อให้สามารถเผยแพร่ความรู้ เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมธรรมชาติในท้องถิ่น เช่น ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สุโขทัย สุพรรณบุรี
- (4) ส่งเสริมการศึกษาเพื่อปฏิสังขรณ์มรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของภาคใต้
- (5) ททท. ควรสนับสนุนให้เอกชนจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ทั้งนี้ไม่จำเป็นต้องมุ่งไปยังศาสนสถาน หรือโบราณสถานที่เด่นๆ เสมอไป แต่การเดินทางแต่ละครั้งอาจมุ่งไปสู่การเข้าใจเรื่องทางวัฒนธรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การดูจิตรกรรมชาวบ้านที่เหลือตกทอดในวัดเล็กในชนบท เป็นต้น หรือการเยี่ยมชมบ้านผู้มีอันจะกินสมัย ร.5 เป็นต้น
- (6) สนับสนุนการให้ความรู้สำหรับการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องพ้ถึงชีวิตของผู้คนจริงในท้องถิ่นต่างๆ ของประเทศ ให้มากขึ้น ฉะนั้น จึงควรลงทุนในด้านการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้มากขึ้น ความรู้ที่ให้การท่องเที่ยวปัจจุบัน ค่อนข้างเน้นหนักไปทางประวัติศาสตร์ศิลปะ ซึ่งเป็นความรู้เฉพาะด้านสำหรับผู้สนใจเป็นพิเศษเท่านั้น
- (7) ศึกษาความเป็นไปได้ในการเสริมสร้างแรงดึงดูดวัฒนธรรมท้องถิ่น และเพิ่มบรรยากาศการท่องเที่ยวโดยสนับสนุนให้ท้องถิ่นมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้เข้มข้นขึ้น เช่น ในเขตเมืองตะเข็บชายแดนที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวสูง เช่น แม่สอด ควรจะพัฒนาแม่สอดให้เป็นเมืองที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม

ให้เด่นชัดขึ้นในการนี้อาจจะจำลองกลุ่มอาคารเก่าจัดเป็นเมืองพิพิธภัณฑ์กลางแจ้ง เช่น หมู่บ้านไทยสิบสองปันนา ไทยอาหม ไทยใหญ่ ในพื้นที่ภาคเหนือแถบแม่ฮ่องสอนหรือระหว่างเชียงใหม่ เชียงราย เป็นต้น

2.4.5 ส่งเสริมธุรกิจท่องเที่ยวเอกชน

(1) จัดตั้งศูนย์ข้อมูลธุรกิจท่องเที่ยวซึ่งมีระบบการจัดการข้อมูล (Management Information System) ที่ทันสมัย ซึ่งในปัจจุบันข้อมูลที่มีอยู่ส่วนใหญ่เป็นข้อมูลสนับสนุนนโยบาย (Policy Support System) ควรจัดตั้งระบบข้อมูลผู้ลงทุน (Investor Support System) ซึ่งสามารถป้อนข้อมูลให้ธุรกิจท่องเที่ยวและผู้ที่ต้องการจะลงทุน เช่น ข้อมูลที่สนับสนุน ให้ธุรกิจเอกชนต่างประเทศสามารถติดต่อกับธุรกิจเอกชนไทย อย่างสะดวกยิ่งขึ้น ข้อมูลเกี่ยวกับ ทำเนียบธุรกิจประเภทต่างๆ กำลังรองรับ และราคา

อนึ่งข้อมูลแผนจังหวัดในการศึกษาความเป็นไปได้ต่างๆ ทั้งในไทยและต่างประเทศที่เสนอมายังต้นควรจะเป็นส่วนหนึ่งของระบบข้อมูลของ ททท. ในอนาคตด้วย

(2) ทำการอบรมธุรกิจเอกชนท่องเที่ยวร่วมกับสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพื่อให้ภาคธุรกิจเอกชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เช่น การนำเอาวัฒนธรรมมาเสนอแก่นักท่องเที่ยวมันต้องเข้าใจก่อนแต่ด้วยว่าส่วนใดของวัฒนธรรมที่คนในท้องถิ่น หรือคนในประเทศถือว่าเป็นศักดิ์สิทธิ์ไม่ควรนำเอาสิ่งเหล่านั้นไป "แสดง" หรือเปิดให้นักท่องเที่ยวใช้โดยขาดความเคารพ

2.4.6 ขยายสาธารณูปโภคที่มีผลต่อการท่องเที่ยว

(1) ประสานงาน และถ่ายทอดข้อมูลให้หน่วยราชการที่รับผิดชอบด้านสาธารณูปโภคถึงความกดดันต่อสาธารณูปโภคที่มีผลจากการขยายตัวของนักท่องเที่ยวได้แก่ น้ำ ภาคใต้จะมีความต้องการสูงสุดในระดับจังหวัด ได้แก่ ภูเก็ต ส่วนทางด้านไฟฟ้า ได้แก่ ภาคกลางและภาคใต้หรือในระดับจังหวัดได้แก่ กรุงเทพมหานคร และภูเก็ต

(2) ขยายความสามารถในการกำจัดขยะทุกจังหวัดท่องเที่ยวหลัก โดยเฉพาะจังหวัดชายทะเล เกาะ และแหล่งชุมชนในภาคกลางที่ตั้งอยู่ในที่ลุ่มน้ำท่วมถึง ซึ่งขยะจะมีผลต่อการเกิดน้ำเสียในแหล่งน้ำธรรมชาติได้ง่าย

(3) สนับสนุนการใช้ระบบบำบัดน้ำเสียรวมในจังหวัดท่องเที่ยวหลัก

(4) การปรับปรุงท่าเรือต่างๆ สำหรับนักท่องเที่ยวในจังหวัดภาคใต้และมีการศึกษาความเป็นไปได้ในการสร้างท่าเรือท่องเที่ยวนานาชาติที่ภูเก็ต สมุย และตราด รวมถึงศึกษาความเป็นไปได้ในการตัดแปลงส่วนหนึ่งของท่าเรือน้ำลึกสงขลาเป็นท่าเรือท่องเที่ยวนานาชาติ

(5) ปรับปรุงโครงข่ายคมนาคมและเพิ่มทางเลือกในการคมนาคมในภาคต่างๆ โดยเฉพาะในภาคตะวันออกซึ่งยังใช้การเดินทางโดยรถยนต์เป็นหลัก

2.5 แนวความคิดเกี่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับของการท่องเที่ยว (Carrying Capacity)

นับเป็นแนวความคิดที่มีมานานพอสมควร แต่การนำความคิดนี้มาใช้จริงๆ ยังมีอยู่ค่อนข้างน้อย ทั้งนี้เนื่องจากเทคนิคของการใช้ยังอยู่ในขั้นตอนของการพัฒนา และที่สำคัญหลักเกณฑ์ในการนำความคิดขีดความสามารถในการรองรับมาใช้จริงนั้นยังมีปัญหา เนื่องจากมีความเฉพาะตัวของเกณฑ์ในการนำความคิดขีดความสามารถในการรองรับของสิ่งแวดล้อม หรือบริการของสาธารณูปโภคต่างๆ เป็นต้นนอกจากนี้ ขีดความสามารถในการรองรับยังมีข้อจำกัด เพราะจะมีความเฉพาะในพื้นที่ที่ทำการศึกษานั้นไม่ควรจะนำไปเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่นๆ หรือทำให้เป็นมาตรฐาน (standardization) ไม่ได้เพราะความแตกต่างของสภาพสถานที่ของพื้นที่ที่ทำการศึกษา และการศึกษายังยุ่งยากมากขึ้นเมื่อมีมิติของเวลาเข้ามาเกี่ยวข้อง เนื่องจากถึงแม้จะสามารถคำนวณหาค่าของขีดความสามารถในการรองรับได้ แต่หากว่าต่างเวลาของการศึกษามลพิษที่ได้ก็มีความแตกต่าง นอกจากนี้ ความสามารถในการรองรับยังขึ้นอยู่กับเทคโนโลยี ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การนำขีดความสามารถในการรองรับมาใช้ในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจึงเป็นเรื่องยากที่จะกำหนดขนาดของขีดความสามารถของการรองรับให้แน่นอนตายตัวลงไป

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าแนวคิดของการหาขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวจะมีปัญหาของการนำมาใช้ดังกล่าวก็ตาม แต่เนื่องจากยังไม่มีเครื่องมือหรือวิธีการที่ดีกว่า จึงยังคงต้องนำความคิดเรื่องนี้มาใช้ในการศึกษาเพราะอย่างน้อยยังสามารถเป็นเครื่องมือในการช่วยชี้ให้เห็นถึงขอบเขตและปัญหาที่เกิดขึ้นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ ซึ่งในการวัดขีดความสามารถถึงแม้ว่าจะทำได้หลายลักษณะด้วยกันก็ตาม แต่ในกรณีการศึกษานี้จะจำกัดเฉพาะ 3 ด้าน คือ

(1) ขีดความสามารถในการรองรับด้านการบริการการท่องเที่ยวด้านกายภาพ (physical carrying) เป็นการวัดขีดความสามารถของสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่เกิดจากการสร้างขึ้นของมนุษย์ โดยในการศึกษานี้จะเน้นหนักในสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นสาธารณูปโภคต่างๆ เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา ถนน เป็นต้น

(2) ขีดความสามารถในการรองรับด้านสิ่งแวดล้อม (environmental carrying capacity) หมายถึงขีดความสามารถทางธรรมชาติที่จะสามารถรับจำนวนนักท่องเที่ยว ถึงแม้ว่าจะมีปัจจัยที่สามารถใช้บ่งชี้ (parameter) ถึงปัญหาเรื่องนี้ได้หลายปัจจัยและในหลาย ๆ กรณีปัจจัยที่ใช้บ่งชี้อาจคาบเกี่ยวกับปัจจัยรองรับที่เป็นด้านกายภาพ แต่ในกรณีการศึกษานี้จะเลือกเฉพาะด้านปัญหาของมลภาวะทางน้ำ และปัญหาขยะ

มาเป็นตัวอย่างเพื่อชี้สภาพปัญหา เนื่องจากกำลังเป็นปัญหาใหญ่และนับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นทุกขณะ

(3) ชีตความสามารถในการรองรับทางด้านสังคม (social carrying capacity) เป็นการวัดถึงความรู้สึกรองรับของประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวที่จะมีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวว่าจะมีความพอใจมาก หรือน้อยเพียงใด การประเมินชีตความสามารถในการรองรับของการท่องเที่ยวมีความแตกต่างกันไปตามปัจจัย และพื้นที่ที่รองรับการท่องเที่ยว ในการเลือกปัจจัยที่จะใช้วัดชีตความสามารถนั้นจึงต้องทำด้วยความระมัดระวังว่า ปัจจัยนั้นจะสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีต่อปัจจัยนั้น ๆ ได้อย่างไรในการศึกษาครั้งนี้จึงได้ทำการคัดเลือกปัจจัยที่จะใช้ในการวัดชีตความสามารถของการรองรับดังปรากฏในตาราง 2 - 1

ปัจจัยที่ใช้เป็นเครื่องวัดชีตความสามารถของการรองรับการท่องเที่ยวต่าง ๆ เหล่านี้ นอกจากจะใช้เป็นเครื่องมือกำหนดชีตความสามารถการรองรับแล้ว ยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยว ที่มีต่อปัจจัยพื้นฐานต่างๆ ได้อีกด้วยโดยพิจารณาได้จากการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยที่ใช้วัดดังกล่าวว่าได้รับผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวมากหรือน้อยเพียงไร

ตารางที่ 2 - 1 ปัจจัยที่ใช้ในการศึกษาขีดความสามารถรองรับ (Carrying Capacity)

ปัญหา	ปัจจัยใช้วัด	รูปแบบของการวัด(หน่วยการวัด)
1. การขาดแคลนสาธารณูปโภค	* ไฟฟ้า * น้ำประปา	ปริมาณการใช้ไฟฟ้า/คน(เมกกะวัตต์ ชั่วโมง/คน) ปริมาณน้ำที่จำหน่าย/คน/ปี (พันลิตร/คน/ปี) จำนวนเลขหมายโทรศัพท์/คน/ปี (เลขหมาย โทรศัพท์/1000/คน/ปี)
2. ปัญหาขยะ	* ถนน การจัดเก็บขยะ	ระยะ/พื้นที่/เขต/ปี (กม.กม2./แสนคน/ปี) ปริมาณขยะที่จัดเก็บ/คน/วัน (กก./คน/วัน)
3. ปัญหามลภาวะ	ความน่าเสียของน้ำ	BOD,DO,Fecal Coliform
4. ความพอใจของสังคม	อัตราการระจากนักท่องเที่ยวใน- ท้องถิ่น	อัตราการนักท่องเที่ยวถ่วงน้ำหนักด้วยรายได้- จากการท่องเที่ยว